

Innovasjon

Få sosiale entreprenører i Norge

Mange nordmenn starter egen bedrift, men entreprenørskap med et sosialt siktemål er ikke typisk norsk. En internasjonal undersøkelse viser at Norge er blant de landene som har færrest sosiale entreprenører.

Det handler om en type entreprenørskap som ikke har som mål å gi størst mulig avkastning, men som på delvis ideelt grunnlag løser en liten eller stor utfordring i samfunnet, og som kanskje dekker opp et behov som verken det offentlige eller næringslivet har grepet fatt i. Natteravnenes innsats for ro og trygghet der ungdom vanker nattetider, er ett eksempel. Gatemagasinet =Oslo og Asfalt i Stavanger, som gir rusavhengige mulighet til å jobbe og tjene penger, er andre eksempler. Flere eksempler finnes, og de har fått økt oppmerksomhet de siste årene.

Men fortsatt er sosialt entreprenørskap smått i Norge sammenlignet med andre land. Det internasjonale forskningsprogrammet Global Entrepreneurship Monitor (GEM) har i en fersk undersøkelse sammenlignet sosialt entreprenørskap på tvers av landegrensene, og Norge havner langt nede på listen. Av 48 land ender Norge på en delt 32. plass. Bare 0,9 prosent av den norske befolkningen er involvert i sosialt entreprenørskap, mot 3,9 i USA, 2,6 i Finland og drøyt 2 prosent i Frankrike og Storbritannia (se figur).

Ingebjørg Kluken Vestrum ved Nordlandsforskning jobber med en doktorgrad om fenomenet. Hun tror en godt utbygd velferdsstat er årsaken til at Norge kommer dårlig ut i den internasjonale sammenligningen.

– Vi har en sterk offentlig sektor med godt utbygd helsevesen, utdanningssystem og kommunale kulturtilbud. Behovet for denne typen organisering av sosialt arbeid blir dermed ikke så utbredt som for eksempel i USA, sier hun.

– I tillegg er det lite fattigdom i Norge, noe som gjør at kommersielle entreprenører ikke på samme måte som i utviklingsland kobler sosiale og kommersielle mål. I Norge vil dermed sosialt entreprenørskap mest sannsynlig finnes innenfor den frivillige sektoren. Bygde-Norge har fortsatt dugnadsånden intakt. Den mobiliserer folk til å starte frivillige organisasjoner.

Forskerne i GEM peker på sin side på at sosialt entre-

prenørskap i et land øker med grad av utvikling. Enkeltpersoner i rike land som får dekket sine grunnleggende behov har mer overskudd til å tenke på andres behov. På den annen side vil staten ta seg av mange av de sosiale utfordringene i en rik og utbygd velferdsstat, slik at det er færre behov for sosiale entreprenører å dekke opp. De sosiale utfordringene er som kjent mer vanlig i de fattigste landene, og mye sosialt entreprenørskap kommer i gang fordi driftige personer ser behov som verken myndighetene eller næringslivet dekker.

Siri Terjesen, førsteamanuensis i ledelse og entreprenørskap ved Kelly School of Business ved Indiana University i USA og en av forskerne bak GEM-undersøkelsen, mener sosialt entreprenørskap er viktig for samfunnet. – Det er viktig fordi det er en form for forretningsaktivitet og -initiativ hvor enkeltpersoner kan skape store verdier for sine sosiale omgivelser og for miljøet, sier hun.

GEMs undersøkelse viser ellers at menn er mer tilbøyelige til å bli sosiale entreprenører enn kvinner, yngre personer mer enn eldre, og høyt utdannede mer enn lavt utdannede.

Dette er sosialt entreprenørskap

Sosialt entreprenørskap innebærer etablering av virksomheter som har som mål å løse sosiale eller samfunnsmessige behov, og som bruker metoder og verktøy fra forretningsverdenen for å nå disse målene.

Skillet mellom sosialt entreprenørskap og tradisjonelle ideelle eller frivillig organisasjoners virksomhet kan være hårfin.

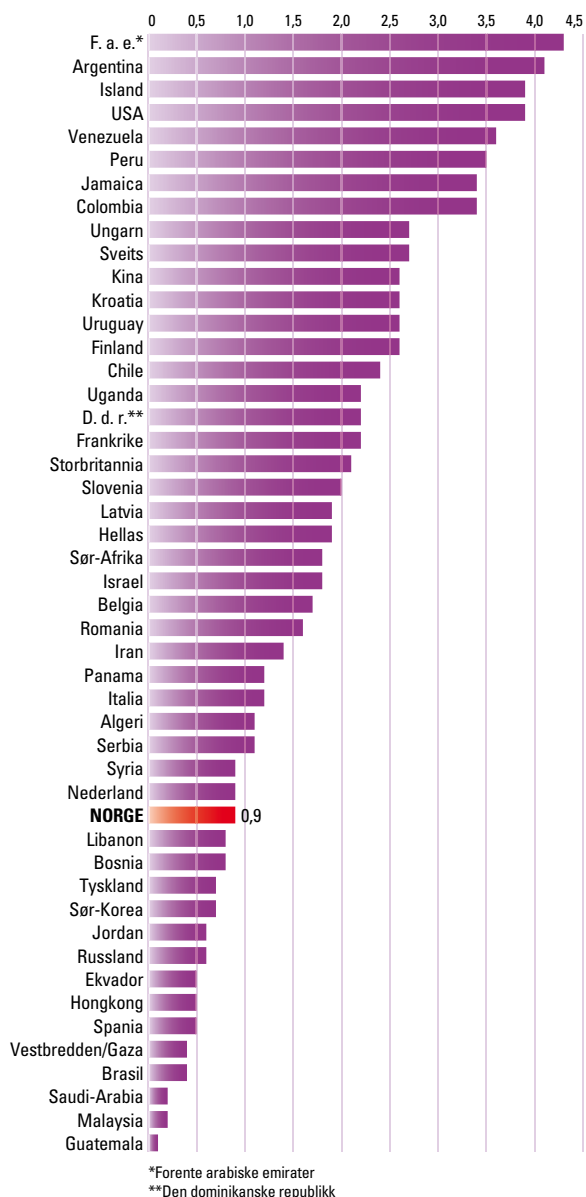
Typisk for sosialt entreprenørskap er:

- **Sosialt formål:** Hovedhensikten med virksomheten er å løse sosiale og samfunnsmessige utfordringer.
- **Innovativt:** Bruker nye metoder og løsninger og skaper nye virksomheter eller nye aktiviteter.
- **Profesjonelt:** Profesjonell organisasjon, det vil si ikke utelukkende basert på frivillig arbeidskraft. Opptatt av marked/salg og inntjeningsstrategier.
- **Involvering:** Målgruppene, som er ofte er marginaliserte, involveres i høy grad.
- **Non-profit:** Eventuelt overskudd reinvesteres for å fremme formålet.

Så sosiale er vi

Figur 1

Andel av befolkningen involvert i sosialt entreprenørskap

Norge havner i baktroppen når antallet sosiale entreprenører sammenlignes over landegrensene.

Kilde: Global Entrepreneurship Monitor, 2009 Global Report

Dansk initiativ

Oppmerksomheten rundt sosialt entreprenørskap har økt betraktelig internasjonalt de siste årene. I september havnet begrepet på Googles liste over de 16 viktigste ideene som vil forandre verden. I flere europeiske land, med Storbritannia og Italia i førerretet, har man i over

ti år arbeidet med nasjonale strategier for sosialt entreprenørskap. OECD har siden slutten av 1990-tallet arbeidet med temaet, og i EU har kommisjonspresident **José Manuel Barroso** satt sosial innovasjon på dagsordenen for fremtidens Europa.

Samtidig vokser organisasjoner for som Skoll Foundation (se tekstboks) og Ashoka, sistnevnte blant annet ved å etablere seg i Danmark for å støtte innovative sosiale entreprenører. Og i Danmark skjer det mer på området. Sist uke lanserte Mandag Morgen Danmark og det danske Innovasjonsrådet en nasjonal strategi for sosialt entreprenørskap. Målet er at Danmark skal bli et av de flinkeste landene til å dra private initiativ inn i velferdsløsningene. Det trengs, ifølge initiativtakerne, som mener den danske velferdsstaten har et desperat behov for nytenkere og entreprenører som kan bidra med banebrytende sosial innovasjon.

Mandag Morgen Norge er i ferd med å lage en ak-tøranalyse om sosialt entreprenørskap her til lands.

I Danmark ble den nye strategien tatt godt imot av sosialminister **Karen Ellemann**. – Regjeringen vil svært gjerne skape gode rammer for sosialt entreprenørskap, uttalte hun da den ble lansert.

Også i Norge uttaler regjeringen seg positivt om sosialt entreprenørskap, men det er ingen planer om å satse sterkere på eller legge mer til rette for dette. Statssekretær **Pål Julius Skogholt** (Ap) i Nærings- og handelsdepartementet sier at han tror den viktigste innovasjonen må komme fra offentlig sektor.

– Jeg tror absolutt sosialt entreprenørskap kan spille en viktig rolle, men den kanskje viktigste måten å tenke seg dette på i Norge, er entreprenørskap internt i offentlig sektor.

Han er enig med forskerne i at det beskjedne innslaget av sosiale entreprenører i Norge kan forklares med at vi har en velfungerende offentlig sektor.

– Behovet er kanskje mindre enn i mange andre land. Det er jo slik at det ofte er behov som driver entreprenørene. Men det betyr selvfølgelig ikke at vi ikke ønsker oss flere sosiale entreprenører, sier Skogholt.

– Er det aktuelt å tilrettelegge mer for sosialt entreprenørskap?

– Vi har ikke så voldsomme planer om det, utenom på miljøsidene, hvor dette vil kunne inngå i en strategi for miljøteknologi. Entreprenørskap innenfor miljø er jo i grenseland til sosialt entreprenørskap. I tillegg er sosiale, etiske og miljømessige ringvirkninger av entreprenørskap tungt inne i entreprenørskapsfaget i utdanningen, sier Skogholt.

Vil sette spor

Johan H. Andresen jr. er en av få norske kjendisinvestorer som har profilert seg ved å sette penger i sosialt entreprenørskap. Nylig hentet han Innovasjon Norges direktør for strategi og kommunikasjon, **Katinka Greve Leiner**, til nyopprettet stilling som direktør for sosialt entreprenørskap i sitt industri- og finanskonsern Ferd. 20 millioner kroner av porteføljen til Andresensskal årlig investeres i sosialt entreprenørskap, i tillegg til aktivt arbeid med de utvalgte entreprenørene.

– Dette ser vi som en spennende start på noe som skal videreutvikles. Vi har allerede fire flotte sosiale entreprenører i porteføljen, og flere er underveis. Den viktigste grunnen til at vi gjør dette, er at det er en måte å nå Ferd's visjon på, å skape varige verdier og sette tydelige spor. Samfunnet trenger enkeltpersoners engasjement og ideer for å realisere gode løsninger på sosiale utfordringer. Det er ikke alltid det er de store systemene som finner de beste løsningene, sier Greve Leiner.

– Vi ser at de beste sosiale entreprenørene og ideene deres spres og kopieres over hele verden. Det smarte en enkeltperson finner på, kan bety noe for hele verden. Vår mål er å hjelpe de vi velger med å lykkes, slik at de kan nå ut til flere med sine løsninger.

Greve Leiner er enig i at noe av grunnen til at sosialt entreprenørskap ikke er så utbredt i Norge, er at vi er vant med at det offentlige ordner de sosiale utfordringene.

– Men staten og det offentlige kan ikke ivareta alt og alle hele tiden. Det vil alltid være nye måter å gjøre ting på, ting som må testes ut, og områder hvor velferds-Norge ikke vil eller kan gå inn, sier hun.

– Velferdsstaten vil møte store utfordringer fremover, og velferds-Norge risikerer å forvitte hvis ikke det får nye ideer og impulser. Ideene kan også komme innenfra, fra systemene, men mer sannsynlig er det at de mest innovative ideene vil komme fra andre steder.

Ferd-direktøren mener norske myndigheter kan og bør legge bedre til rette for sosialt entreprenørskap.

– Det offentlige vil få mye igjen ved å bli mer bevisst mulighetene som de sosiale entreprenørene representerer. Her er det mye å hente på bedre tilrettelegging og regulering, slik de gjør det i mange andre land, for eksempel Italia og Storbritannia. I Norge er det lav oppmerksomhet rundt begrepet sosialt entreprenørskap, og det er vanskelig å oppdage de sosiale entreprenørene. Men dette vil endre seg – og vi ser at stadig flere er interessert.

Professor **Lars Hulgård** ved Center for Socialt Entreprenørskab på Roskilde Universitet har vært med på å utforme den nye danske strategien. Han mener so-

«Davos for entreprenører»

Han var eBays første sjef og tjente seg søkkrik. Nå bruker **Jeff Skoll** store deler av formuen på å fremme forretningsideer som skaper positive forandringer i samfunnet. Skoll Foundation arrangerer hvert år eget sitt «World Forum», populært kalt «Davos for sosiale entreprenører». Her samles ildsjeler, kjendiser og forretningsfolk av alle slag, og gjestelisten har et stort spenn, fra navn som **Robert Redford** til **Jimmy Carter** og **Muhammad Yunus**.

Pamela Hartigan, direktør ved Skoll Centre for Social Entrepreneurship, deltok på Iværksætterdagen i Roskilde forrige uke, hvor danske Mandag Morgen lanserte en dansk strategi for sosialt entreprenørskap. Dette var noe av budskapet hennes:

- Kommersielle og sosiale entreprenører gjør i utgangspunkt det samme. Det er folk som ikke er fornøyd med tingenes tilstand og tar affære for å skape forandring. De har samme DNA.
- Sosialt entreprenørskap krever lederskap. Det er ikke enkeltstående ildsjeler som skaper forandring, de må være i stand til å mobilisere andre.
- Det er ikke nødvendigvis viktig å bygge en stor organisasjon for å nå ut til mange. Sosialt entreprenørskap handler mer om å skape en bevegelse av flere virksomheter/aktiviteter som arbeider for samme sak.
- Sosialt entreprenørskap retter seg ikke bare mot marginaliserte grupper. Wikipedia er et prosjekt som har stor samfunnsmessig verdi og innovasjonskraft, men brukerne er neppe marginaliserte.

sialt entreprenørskap er i ferd med å bli anerkjent av stadig flere rundt omkring i verden. Han peker blant annet på at nobelkomiteene ser ut til å ha fått øynene opp for dette. Først ga den norske komiteen fredsprisen til den erklærte sosiale entreprenøren Muhammad Yunus, og i fjor fikk **Elinor Ostrom** nobelprisen i økonomi.

– Hun fikk den for sin banebrytende forskning i organisasjonsøkonomi og sin dokumentasjon av at brukerstyring ofte er en ganske effektiv og samtidig demokratisk måte å styre felles verdier på. Samtidig har Ostrom bidratt vesentlig til å forstå betydningen av coproduction (samproduksjon) som også er svært sentralt i sosialt entreprenørskap, sier Hulgård. ■

Mandag Morgen
Sveinung Engeland
 sveinung@mandagmorgen.no